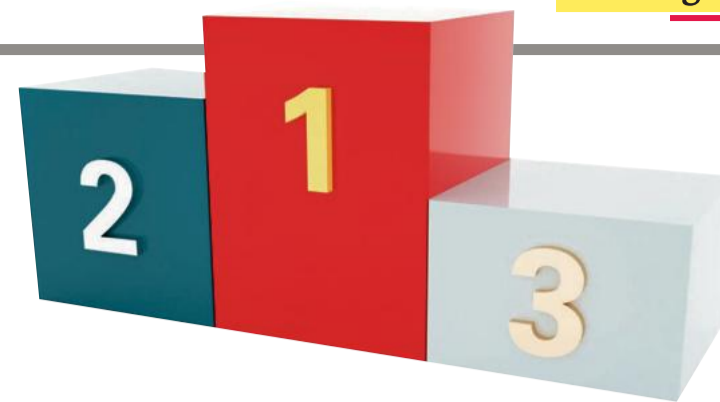

Bevolgingskrimp, terugtrekkende overheid, afnemende betrokkenheid van leden.. Hoe houden Limburgse sportclubs het hoofd boven water? Vandaag de laatste aflevering in een korte serie daarover. Drie beleidsmakers laten hun licht schijnen op de toekomst van de sportclubs.

“Maatschappelijke inzet? Dat zijn overheidstaken. Overheid maakt het zich makkelijk.

SV NOAV Echt-Susteren

“Onze grootste ambitie is onze vereniging te behouden voor de gemeenschap.

FC Bemelen

“Het ledental van onze vereniging is de laatste paar jaar met 30 procent gedaald.

Dynamic tennis Nederweert

Jack Opgenoord: „De gemeente zal een realistisch toekomstbeeld moeten schetsen.”

Ton Hagens: „Ga uit van je eigen kracht en creëer je eigen kansen.”

Janine van Kalmthout: „De sportclub heeft nog mooie toekomst.” foto's Mara van den Oetelaar

Stilzitten is geen optie

Sportverenigingen worden steeds meer 'sociale ondernemers', maar hebben daarbij wel hulp nodig, be- toogt Jack Opgenoord, directeur van Huis van de Sport Limburg.

Onze samenleving verandert steeds sneller. Dat geldt ook voor onze sportverenigingen. Commerciële sportaanbieders zoals fitness en golf en anders georganiseerde sporten waaronder de loop-, wandel- en fietsgroepen maken een steeds groter deel uit van het sportaanbod. Toch zijn de verenigingen in ons land nog steeds de grootste sportaanbieder. Wij moeten er dan ook alles aan doen om deze unieke verenigingscultuur in Nederland te behouden. Zeker in tijden waarin onze samenleving onder druk staat.

Ledenaantallen dalen, minder vrijwilligers, inkomsten lopen terug, accommodaties zijn verouderd, het traditionele sportaanbod sluit minder aan bij de behoefte van leden. Ondertussen vraagt de overheid aan verenigingen om een nog prominentere rol te spelen bij gezondheidsdoelstellingen, opvoeding of integratie. Ik durf te stellen dat het nog nooit zo ingewikkeld was om een club te besturen. Vanwege, of juist ondanks, die grote druk realiseren gelukkig steeds meer verenigingen zich dat stilzitten geen optie is onder het motto: wie zijn toekomst niet zelf bepaalt, krijgt hem opgelegd.

Overall in Limburg ontwikkelen zich fantastische initiatieven van sportverenigingen die om zich heen kijken en elkaar opzoeken. Ze maken samen met hun leden, met hun omgeving, met andere clubs en met de gemeente plannen om dat te blijven doen waar ze goed in zijn: iets voor elkaar betekenen. Het delen van bestuurs- en vrijwilligerstaken, het gezamenlijk inkopen van onderhoud of energie, het ter beschikking stellen van de sportkantine voor ouderenwerk, het aanbieden van naschools sporten. Verenigingen worden 'sociale ondernemers'.

Het worden verenigingen of omgevingen waar soms vijftien uur per dag activiteiten zijn voor sport en cultuur. Waar je kunt sporten en bewegen met een vast of flexibel lidmaatschap. Eigenlijk zijn het *social hotspots* waar jong en oud elkaar ontmoeten. NOC*NSF en de tien grote sportbonden noemen dit 'Open club omgevingen'. Door bundeling van krachten, samenwerking of fusie ontstaan dit soort nieuwe verenigingsvormen van klein tot groot. Maar één ding hebben ze gemeen: ze slagen alleen als de vrijwilligers binnen de vereniging dit zelf willen en initiatief nemen. Ik noem dit 'anders verenigen'. Dat is volgens mij nou net wat de overheid bedoelt met burgerkracht en zelfsturing. Dat gaat niet vanzelf. Daar is veelal hulp bij nodig. Anders verenigen gaat over samenwerken en mogelijk zelfs fusies. Dit zijn processen waar mensen over hun grenzen heen moeten leren kijken, denken en handelen. Emoties spelen een grote rol en de juiste verwachtingspatronen moeten gecreëerd worden. Daar heeft de overheid de belangrijkste rol.

De gemeente zal een realistisch toekomstbeeld moeten schetsen. Tijdig vertellen wat er gaat gebeuren op het gebied van subsidies, herschikking van accommodaties en bijvoorbeeld horecabeleid. Zo weet de vereniging wat wel en niet mogelijk is. Als de verenigingen weten waar ze aan toe zijn, gaan ze ook zelf de keuzes maken. Ondersteun en faciliteer als gemeente deze processen, maar laat het initiatief vooral aan de burgers zelf. Dat voorkomt dat goede plannen en samenwerking vaak mislukken door dat de gemeente de regie neemt en het gevaar bestaat dat het een politieke lading krijgt. De vereniging is en blijft zelf verantwoordelijk. Men moet leren om eigen verantwoordelijkheid te nemen, zelf de broek op te houden en met goede plannen te komen. Wij adviseren gemeenten om die verenigingen te ondersteunen die willen samenwerken en die de ontmoetingsplaats vormen voor de wijk, buurt of dorp. Bijvoorbeeld met een aanbod voor senioren, het stimuleren van integratie en meedoen voor iedereen, of het organiseren van sportieve kinderopvang. Leefbaarheid is een verant-

Het glas is halfvol

Om te overleven dienen verenigingen open te staan voor veranderingen, stelt Ton Hagens, voorzitter van RKsv Wittenhorst en kartrekker van de Sportzone Horst.

W e leven in onze westerse wereld in een tijd van overvloedig aanbod. Het individu staat continu bloot aan allerlei verleidingen. Commerciële boodschappen roepen op om iets te kopen of ergens aan deel te nemen. De wereld om ons heen verandert snel, niet alleen door technologische ontwikkelingen, maar ook door ons eigen gedrag en de daaraan gerelateerde behoeften. Individualisme, flexibiliteit en consumptisme zijn hierbij kernwoorden. Juist in deze tijd hebben veel individuen in onze samenleving het moeilijk om aan deze behoeften invulling te geven. Het klinkt wellicht paradoxaal, maar hier liggen enorme kansen voor (sport)verenigingen. Zij kunnen echt invulling geven aan de behoefte van de 'klant' en hebben meer dan ooit meerwaarde ten opzichte van de commerciële verleiding. De vereniging anno 2016 is de familie van de toekomst. Hoe anders was het de vorige eeuw toen er nog gezinnen waren zo groot als voetbalelftallen.

Maar om als vereniging invulling te geven aan de behoefte van het individu dient de vereniging open te staan voor verandering en haar territorium open te stellen voor anderen. Het is cruciaal om als bestuur van een sportvereniging een duidelijke visie voor ogen te hebben met heldere doelen, zowel sportief als maatschappelijk, en deze ook durven te delen met de omgeving. Focus daarbij niet op bedreigingen, maar kijk naar kansen. Walt Disney zei ooit: *If you can dream it, you can do it!* Als je durft te dromen met je vereniging, ontstaan er echt nieuwe kansen en willen mensen ook aansluiten bij de vereniging. Ieder mens wil geïnspireerd worden en behoren tot een omgeving met ambitie, op welk niveau dan ook. Daarom doe ik een oproep aan ieder-

een die ook actief is in een vereniging: durf te dromen!

Door verenigingen wordt te snel een beroep gedaan op lokale overheden vanuit een negatieve *mindset*. Ga uit van eigen kracht en creëer je eigen kansen, je zult er versteld van staan hoeveel energie dat geeft! Als ik kijk naar de vereniging waarvan ik zelf onderdeel ben, RKsv Wittenhorst, dan worden er dromen nagestreefd die uiteindelijk hebben geleid tot een bloei van de vereniging. Uiteraard is ook bij deze vereniging met meer dan 1000 leden en 200 vrijwilligers niet alles perfect en zijn er uitdagingen, maar er wordt wel een duidelijke koers gevaren. RKsv Wittenhorst heeft daarbij eerst haar eigen identiteit vastgesteld en vervolgens aangegeven hoe zij haar sportieve en maatschappelijke ambities, die passen binnen de cultuur van de vereniging, wil realiseren. Dit heeft geleid tot mooie sportieve en maatschappelijke hoogtepunten waar iedereen bij RKsv Wittenhorst trots op is. Belangrijk daarbij is dat een vereniging naast haar sportieve activiteiten ook haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt. Voorbeelden hiervan zijn onder andere Engelse scholen die komen trainen bij RKsv Wittenhorst en wedstrijden spelen in de diverse kernen in Horst aan de Maas, 'Bewegen naar Werk' met VIA VVV en het faciliteren van stage- en afstudeerplekken voor leden. Een vereniging van de toekomst is een vereniging die de samenwerking en verbinding zoekt, die durft te delen en die over haar eigen schaduw heen stap. Daarom is RKsv Wittenhorst initiatiefnemer van Sportzone 'De Kasteelsche Bossen', een samenwerkingsverband tussen verenigingen, scholen, commerciële instellingen en de gemeente Horst aan de Maas. Een ambitieplek die een bijdrage gaat leveren aan de leefbaarheid van onze gemeenschap. Het met elkaar in samenspraak bomen over de toekomst van Sportzone 'De Kasteelsche Bossen' is de eerste winst van onze gezamenlijke droom. Samen op reis met een ambitie waarvan de eindbestemming nog niet bepaald is, past in het nieuwe denken van toekomstbestendige vereniging! Bij RKsv Wittenhorst en Sportzone 'De Kasteelsche Bossen' is het glas halfvol!

Differentiatie zet door

Er zal een landschap ontstaan vol diversiteit in verenigingen, denkt Janine van Kalmthout, verenigingsonderzoeker bij sportonderzoeksbureau Mulier Instituut.

V an oudsher hebben mensen sportverenigingen opgericht om samen te kunnen sporten en de competitie met elkaar aan te gaan. De oudste vereniging die ik in Limburg terug kon vinden, gymnastiekvereniging K.M.G. Eendracht 1876 uit Maastricht, viert dit jaar haar 140-jarig bestaan! Sporters hebben tegenwoordig veel meer keuzemogelijkheden dan 140 jaar geleden. Zo zijn er naast sportverenigingen ook veel (commerciële) aanbieders, zoals fitnesscentra, judoscholen en organisatoren van marathons en bootcamps. De Nederlander sport daarnaast graag zelfstandig (eventueel met hulp van een sport-app) of in de openbare ruimte. Allemaal vormen van sportbeoefening waar geen sportvereniging aan te pas komt en waarvan de vereniging concurrentie ervaart. In deze overvolle sportmarkt zullen uiteindelijk alleen die sportverenigingen overleven die iets extra's bieden. Dat kan de toegang tot een bepaald type sportaccommodatie zijn, training in een kleine tak van sport, de gezelligheid in het clubhuis of de mogelijkheid om aan wedstrijden deel te nemen. Welke mogelijkheden een sportvereniging heeft om van toegevoegde waarde te zijn, zal verschillen tussen een bruisende stad met veel alternatieven en een dorpskern in een krimpgebied. In alle gevallen is het van belang dat verenigingen rekening houden met de omgeving waarin ze zitten, en wat daar de toekomstmogelijkheden zijn. Dat verenigingen dit al doen, is terug te zien in het feit dat veel van hen veranderen van een meer interne oriëntatie (gericht op het sportaanbod voor leden, de primaire functie) naar een meer externe oriëntatie. Som-

mige van die verenigingen verbreden het (sport)aanbod voor hun leden en voor niet-leden, andere komen in samenwerking met niet-sportorganisaties tot nieuwe activiteiten, zoals kinderopvang en dagbesteding voor ouderen of gehandicapten. Niet iedere club heeft de organisatorische kracht, de ambitie en de mogelijkheden in de omgeving om zich tot een vereniging met een externe maatschappelijke functie te ontwikkelen. In de praktijk zijn het vooral grotere verenigingen (groter dan 250 leden) en verenigingen die over een eigen sportaccommodatie en/of kantine beschikken, die meer extern zijn georiënteerd. De verwachting is dat de differentiatie in sportverenigingen de komende jaren zal doorzetten, waardoor een breed continuüm van sportverenigingen ontstaat: van de kleine, klassieke vrijwilligersorganisaties tot grote multifunctionele omni-sportverenigingen met meer dan alleen sportaanbod, ondersteund door betaalde verenigingsmanagers. Ondersteuningsorganisaties (sportbonden, lokale en provinciale sportservices, en buksportcoaches/combinatie-functionarissen) hebben een belangrijke rol om verenigingen bewust te maken van de ontwikkelingen die zich in hun omgeving afspeelen, en te wijzen op de bedreigingen en kansen. 'Onze club gaat nooit verloren' kan een motto zijn dat bij veel Limburgse sportverenigingen past, als duidelijk is dat zij een belangrijke sociale functie in hun omgeving vervullen en er mogelijkheden zijn om die verder te ontwikkelen. Als zo'n vereniging knelpunten ervaart, kan gerichte ondersteuning helpen om de club toekomstbestendig te laten worden. Maar soms zal men ook moeten (durven) vaststellen dat het draagvlak is weggevalen en er goede alternatieven zijn, waardoor het beter is om te fuseren of de vereniging op te heffen. Dat hier en daar een vereniging wordt opgeheven, is overigens heel normaal, dat gebeurt met andere organisatievormen, zoals scholen en bedrijven, ook. Dat neemt niet weg dat in een maatschappij waarin zelfredzaamheid en participatie hoog in het vaandel staan, de sportvereniging nog een heel mooie toekomst heeft.